

6. Luzuriaga L. El seminario de maestros aleman (conclusion). Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza. Madrid, 30 de julio de 1918. № 700, año XLII. P. 200–204.

7. Luzuriaga L. El movimiento pro-universitario para la preparacion de los maestros en Alemania. Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza. Madrid, 31 de diciembre de 1918. № 705, año XLII. P. 357–359.

УДК 37.06:304] (316.7)

Педагогічні науки

ЗАПОБІГАННЯ БУЛІНГУ У ШКОЛАХ ЯПОНІЇ ЯК СТРАТЕГІЯ ПАРТНЕРСТВА

Калініна Г.М.,

науковий співробітник

Відділу економіки та управління

загальною середньою освітою

м. Київ, Україна

Проблема насильства над дітьми, зокрема, булінгу (цькування) сьогодні є доволі розповсюдженим, масовим явищем у всьому світі. Так, булінг (цькування) (*від англ. to bull – переслідувати, задиратися, знущатися, змушувати погрозами*) – це небажана агресивна поведінка дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною чи групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили (*за визначенням ЮНІСЕФ*) ([URL:https://www.unicef.org/ukraine/media/2886/file/Bulling_system.pdf](https://www.unicef.org/ukraine/media/2886/file/Bulling_system.pdf)).

За даними світового лідера із захисту прав та інтересів дітей у понад 190 країнах світу – Дитячого фонду ООН – ЮНІСЕФ (UNICEF, [URL:https://www.unicef.org](https://www.unicef.org)) кожні 5 хвилин від насильства у світі помирає одна дитина, кожна десята дівчина у віці до 20 років стає жертвою сексуального насильства, а кожен третій учень віком 13-15 років систематично страждає від булінгу ([URL:https://ukraine.ureport.in/story/390/](https://ukraine.ureport.in/story/390/)).

Ця проблема, на жаль, не оминула й Україну. Дослідження

проведені в Україні в 2019 році зазначеним вище Фондом та ГО «Ла Страда-Україна» ([URL:https://la-strada.org.ua/](https://la-strada.org.ua/)) акцентують, що майже чверть українських здобувачів освіти вважають себе жертвами булінгу, а близько 40 % із тих дітей, хто зіткнулися з випадками цькування, ніколи не розповідають про це своїм батькам. При цьому, 44 % «спостерігачів» за сторонньою агресією над однолітками, не реагували на булінг через страх наразити себе на цькування ([URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/2019-11-25-protydiy-bullying.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/2019-11-25-protydiy-bullying.pdf)).

Загалом перша публікація про явище «булінг» саме як шкільне цькування було опубліковано у 1905 році американським вченим Келілом Дьюксом. А ґрунтовні дослідження цієї проблеми розпочали зарубіжні фахівці (Д. Олвеус, А. Пікас, Е. Роланд, П. Гайнеманн, В. Ортон, Д. Лейн, Д. Таттум, Е. Мунте та ін.) в 60–70-х роках ХХ ст., коли девіантна, агресивна поведінка в соціумі з поодиноких випадків почала перетворюватися в певну норму поведінки. В Україні загалом проблема цькування активно почала вивчатися порівняно недавно, десь з 2000-х років. Як і зарубіжні, так і вітчизняні вчені (О. Барліт, О. Глазман, А. Король, Л. Лушпай та ін.) дійшли висновку, що існує певний зв'язок між тим, як людина зростає, виховується й навчається, і що булінг є першим кроком до справжнього насильства й злочинної поведінки [1].

Також вчені акцентують увагу, що найчастішими причинами цькування є: фізичні вади або зовнішній вигляд підлітків, переконання, особливості поведінки (замкненість чи настирливість), несприйнятливі соціальні навички, хвороби, низький інтелект і труднощі в навчанні, а також розлади поведінки (імпульсивність, гіперактивність), й інші різні життєві (соціальні) обставини тощо. А діти сором'язливі, зі зразковою поведінкою, а також діти, які, в силу різних життєвих обставин, «замкнуті в собі»/ «закриті для спілкування» найчастіше зазнають агресії [2].

При цьому, за висновками дослідників, профілактикою зниження кількості випадків насильства й цькування в освітньому середовищі є: проведення систематичних просвітницьких заходів різноманітного формату з ненасильницької поведінки, створення

ефективної державної політики щодо запобігання та протидії проявам насильства (цькуванню) у закладах освіти, впровадження якісних запобіжних програм, вивчення та застосування зарубіжної практики боротьби та подолання дитячої агресії в дошкільних заходах і школах та ін.

Тож, в рамках зазначеної теми тез, цікавим є міжнародний досвід запобігання та протидії булінгу в закладах освіти на прикладі Японії. На початку 2018 року Міністерство освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії(надалі - Міністерство) в деяких муніципалітетах розпочало пілотну програму «Шкільний юрист», яка мала на меті вирішити проблеми боротьби з булінгом (цькуванням), знущаннями, прогулами та полегшити навантаження на вчителів [3]. У рамках зазначеної програми, для вирішення спірних питань, юрисконсульт надає консультації для вчителів, учнів, батьків, проводить семінари, читає лекції з обговоренням конфліктних ситуацій та прикладами реальних знущань за допомогою коротких сценок. Окрім цього, активно напрацьовуються й постійно оновлюються навчальні матеріали для вчителів на основі рекомендацій юрисконсультів.

Сама ідея створення дослідницького проєкту «Шкільний юрист» була вперше запропонована в Японії в 2013 році в рамках здійснення реформи освіти, а втілений проєкт вперше був через три роки в префектурі Міє. Туди були направлені адвокати з лекціями від Японської федерації асоціацій адвокатів Міє в початкові й неповні середні школи префектури. За результатами впровадження проєкту, через рік було проведено анкетування серед учнів, яке показало, що кількість дітей, які відповіли на запитання: «Я чітко розумію, що таке знущання» зросла з 65,7 % до 90 %, а кількість учнів, хто відповів: «Є речі, які я можу зробити, щоб запобігти знущанням» зросла з 46,2 % до 66,5 % [3]. З огляду на позитивний результат, Міністерство на початку 2017 року збільшило кількість шкіл-учасників пілотної програми «Шкільний юрист», приблизно до 40 початкових і середніх шкіл, а згодом (кінець 2017-2018 років) діяльність програми була розширена на префектуру Оіта й місто Міно у префектурі Осаки.

З 2018 року в програмі «Шкільний юрист» окрім початкових та неповних середніх шкіл і ЗВО беруть участь і державні дитячі садочки [4]. Директори та вчителі/викладачі закладів освіти та батьки/опікуни учнів можуть особисто розмовляти з юрисконсультами по телефону й отримувати відповідні консультації. У середньому за рік, префектурами проводиться близько 100 консультацій. Як показує практика, підтримка професійних юристів у вирішенні суперечок ефективна, оскільки сприяє налагодженню конструктивного діалогу усіх сторін конфлікту, зниженню ризиків звернення батьків учнів до суду, дотримання школами об'єктивності й нейтралітету у конфліктних ситуаціях.

Окрім цього, в рамках розвитку цифрового суспільства [5;6] та для протидії булінгу в школах, місцеві органи влади Японії також запровадили використання облаштунку для смартфонів «STOPit» (URL: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.Stopitcyberbully.mobile&hl=en_US&gl=US), користувачі якого анонімно повідомляють про випадки знущань [7]. З початку академічного 2017 року першими облаштунок застосовували приблизно 6000 шкіл Японії, а згодом до них долучилися й університети (URL:<https://www.chiba-u.ac.jp/e/index.html>). В зазначеному облаштунку навчальні матеріали оновлюються кожного року. STOPit Japan поширив близько 3000 DVD-дисків та інших навчальних матеріалів серед викладачів по всій Японії.

Отже, резюмуючи, треба зазначити, що просвітництву належить основна роль у світі в протидії насильству й булінгу. Адміністрації закладів освіти мають створювати умови безпечного освітнього середовища для здобуття учнями знань та умінь, формування правильної правомірної поведінки, виявлення й запобігання будь-якого вияву насильства та нетолерантної поведінки тощо. Для злагодженого виконання роботи вчителями й адміністрацією, потрібна всебічна підтримка й конструктивна взаємодія представників органів державної та місцевої влади, батьків, учнів, громадських організацій, представників бізнесу й інших суб'єктів, зацікавлених у ефективній партнерській взаємодії усіх сторін, на добровільних засадах.

Література:

1. Король А. Причины та наслідки явища булінгу. 2009. URL: https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/poperedzhenya_dl/buling_article.pdf
2. Стремецька В., Алексеєнко Г. Булінг у підліткових шкільних колективах. 2016. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/362/1/БУЛІНГ%20У%20ПІДЛІТКОВИХ%20ШКІЛЬНИХ%20КОЛЕКТИВАХ.pdf>
3. Правительство расширяет систему «школьного юриста» для борьбы с издевательствами и снижает нагрузку на учителей. 2018. URL: <https://mainichi.jp/english/articles/20180908/p2a/00m/0na/011000c>
4. Проблемы в школе, советы юристов. Представлено Советом по образованию округа Токио /Минато. 2018. URL: <https://www.nikkei.com/article/DGXMZO28540720U8A320C1CC0000/>
5. Калініна Л. М. Генезис інформаційного менеджменту як галузі наукового знання. Стратегічні пріоритети. 2009. №4 (13). С. 71–76.
6. Калініна Л. М., Малюга М. М. Система соціального кредиту як широкомасштабний проект побудови гармонійного суспільства в цифрову епоху. Український педагогічний журнал. Київ, 2019. № 4. С. 5 – 19. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719088/>
7. Популярное приложение для борьбы с издевательствами STOPit будет представлено по всей Японии. 2018. URL: <https://mainichi.jp/english/articles/20180520/p2a/00m/0na/007000c>